

VILHELMINA. (Västerbottens lappmark.)

Till pastorsadjunkt i *Åsele* förordnades år 1779 den s. å. prästvigde Pehr Rådström, sedan komm. i Sorsele och slutligen skolmästare i Lycksele (II, s. 141). Ett bland hans åligganden blef att om somrarne hålla gudstjänst för lapparna i de fjälltrakter, som äro belägna inom nuvarande Vilhelmina pastorat. Från dörren till den kåta, som han slog upp vid sjön Ranzar ofvanom Fatmomakke, predikade han för de församlade åhörarna, hvilka vid otjänlig väderlek placerade sig under en framför kåtan upprest s. k. »gäll», ett på fyra stolpar hvilande tak. För ett bättre tillgodoseende af själavården och befrämjande af kolonisationen i dessa tiotals mil från Åsele belägna trakter medgaf Lappmarksdirektionen i beslut af 26 apr. 1783, att en kapellinrättning finge bildas i *Volgsjö*, där lämplig plats för en blifvande kyrka utsetts redan i juli 1781. Till boställe åt kapellpredikanten, hvilken tillsattes 1783, tillbytte man sig ett af de 5 nybygggarhemmen, som då funnos däruppe¹, och gudstjästerna höllos att börja med

¹ Kgl. Lappmarksdirektionen anmodar konsist. i Hsand att vid härnäst skeende visitation låta för Åsele lappmarks innevånare förklara direktionens välbehag för deras utmärkta beredvillighet att bidra till kapellinrättningen vid Volgsjön (Hdpr. 14/5 1783). - Nybyggaren Daniel Danielsson, som icke var alldeles belåten med att nödgas afstå sitt nyhemman vid Volgsjön till prästbord, erhöi i utbyte hälften af Torpsele nybygge på Åsele prästbord, hvarigenom direktionen befriades från hemmanets inlösen.

i en lada under afvaktan på fullbordandet af den ett par år senare uppförda kyrkan. - I samband med utbrytningen af Dorotea och Fredrika från Åsele till särskilda pastorat genom kgl. bref 7 maj 1799 förordnades, att Volgsjö kapellag skulle intaga ställning som annex till moderförsamlingen. Namnet ändrades genom kgl. förordning 16 juni 1804 till *Vilhelmina*, ett af dåvarande drottningens namn, och utbrytningen till eget gäll ägde rum jämlikt kgl. bref af 20 maj 1812.

Inom pastoratet anställdes enl. kgl. bref 23 okt. 1901 en e. o. predikant, som fick sin bostad vid Dikanäs kapell, och denna befattning ombildades till komministersträke fr. o. m. 1 maj 1923, då äfven en ny komministertjänst inrättades i Vilhelmina.

Det år 1785 upbyggda, men först 1794 till inredning fullbordade kapellet i *Volgsjö*, som blef pastoratets första kyrka, refs 1837 och ersattes med den nuv. tornprydda träkyrkan, uppförd 1 km. nordväst om den gamla under åren 1835-40 enl. ritning af A. Almfeldt och med bonden Erik Jonsson från Risjö i Åsele som byggmästare. Målningsarbetet utfördes af Markus Jonson Blomqvist från Östernoret i Åsele mot ett arvode af 400 rdr. Invigningen ägde rum först 1846. Den mindre klockan, gjuten 1784 hos Jacob Lindeberg i Sundsvall, hade bekostats af Lappmarksdirektionen, den större skänkts af länsmanen i Åsele lappmark Pehr Edin år 1795 och omgjutits 1828. Predikstolen var en gåfva af nämndeman Olof Christopherson i Söråsele.

Ungefär samtidigt med kapellet i Volgsjö upptimrades för lapparnes behof ett bönehus i *Fatmomakke* vid en vik af Kultsjön. Där förrättades gudstjänst af kapellpredikanten i Volgsjö 1 böndag och 2 söndagar om året, enl. hvad som upplystes vid en visitation, som hölls i Åsele af lektor C. G. Nordin 4 jan. 1795. Det sexkantiga kapellet, hvilket sålunda tillkommit något år tidigare, var byggdt af länsman Johan Edin, men ej vidare omsorgsfullt hopkommet. Det berättas, visserligen långt senare, att grantimmerstockarne voro så glest hopfogade, att sparfvar flögo ut och in, golfvet liknade en höladas, och taket bestod af granspiror, täckta af näfver. Den närliggande prästbostaden utgjordes af en kammare 6 alnar i fyrkant, med en timmerstock tvärs öfver golfvet som gräns för sängstället med dess löf- och granrisbädd. Med bidrag af statsmedel uppfördes ett mera tidsenligt kapell med torn 1884. Predikstolen och dörrstycket till vapenhuset ha ursprungligen tillhört Åsele gamla, nu rifna kyrka. Den rätt vackra altartaflan är utförd af en kringresande målare Palm. *Fatmomakke* kapell är afbildadt i *Från bygd och vildmark* 1921 s. 27.

Enligt Kanslistyrelsens medgifvande i reskript af 5 dec. 1829 uppfördes af ett fåtal fattiga nybyggare, som slagit sig ned i Vojmsjödalen, ett litet tornprydt kapell vid *Dikanäs* under åren 1832-33 med penningebidrag från Lappmarksdirektionen. Tornet blåste ned kort efter fullbordandet och måste återupbyggas. Kapellet fick ss. gåfva af nämndeman Olof Christopherson i Söråsele öfvertaga den klocka, som 1648 skänktes till Åsele kyrka af drottning Kristina.

[*Litt.*: Norrl. tidn. 1836, n. 10; *W. Lindholm*, Bilder ur Sydlapplands kulturhist. (tidn. uppsats i Umebladet 1924).]

KYRKOHERDAR.

1. **Olof Lindahl s:r** (1814-28). Efter att ss. vakanspred. och kapellpred. i Volgsjö tjänstgjort alltifrån sin prästvigning 24 juni 1796,

utnämndes han till komm. i Volgsjö 28 dec. 1799 och till pastor i Vilhelmina nov. 1813; befullm. khde i Lycksele nov. 1827, tilltr. 1 maj 1828; sist khde i Åsele.

2. **Pehr Olof Grönlund** (1829-46), f. 6 (enl. matr. 15) aug. 1788, son till komm. i Sorsele, utn. pastorn i Arvidsjaur Jonas Grönlund. Stud. i Upsala vt. 1810, prästv. 31 jan. 1811 till past. adj. i Lycksele, curam past. gerens därst. 1816, konstituerad som predikant vid Stensele nya kapellförsamling 18 maj s. å., och sedan kapellaget år 1822 afsöndrats till eget pastorat, förordnades han till vice pastor; utn. 17 juni 1828 till khde i Vilhelmina, tillträdde han här 1 maj 1829. Af Grape karakteriseras han som en aktningvärd man, hvilken ömt och troget uppfyllde sina ämbetsplikter och gick sina åhörare tillhanda med goda råd i deras ekonomiska angelägenheter. På 1849 års lappska psalmbok nedlade han mycken möda och godt arbete. Icke mindre än 87 psalmer äro af honom öfversatta och 9 omarbetade. Han afled 8 juli 1846.

G. m. *Catharina Agatha Öhrling*, f. 7/12 1789, dotter af prosten Samuel Öhrling i Lycksele.

Af barnen: *Catharina Lovisa*, f. 6/3 1816, g. m. khden i Stensele Uno Aug. Sundelin; *Samuel Reinhold*, handl. i Vilhelmina; *Carl Olof Lambert*, f. 1822, d. i Hsand. 21/4 1838; *Jonas Ulrik*, f. 5/7 1824, fil. mag., kommerseråd, läroboksförfattare, RNO, pristagare 1847 i Sv. Akademien för sina »Lappska minnen». d. i Sthm 3/11 1884.

3. **Magnus Hultin** (1848-73), f. i Sollefteå 17 maj 1797, son till Johan Hultin, gästgifvare på Hullsta. Stud. i Upsala 8 okt. 1819. Hans yngre broder Erik, student två år senare, aflade hofrättsex. 1826, öfvertog gästgifveriet efter fadern och behöll det till år 1851 samt gjorde sig känd för att kunna hålla pockande resande i respekt. Magnus H. valde den prästerliga banan, prästv. 19 dec. 1822 till past.adj. i Vilhelmina, t. f. pastor i Lycksele 23 jan.-30 april 1828, vakanspred. och t. f. pastor i Vilhelmina 1 maj s. å., förordn. 21 jan. 1829 till vice pastor i Lycksele, past. adj. i Åsele 24 mars 1830, v. skolmästare i Lycksele 12 sept. 1832. Utn. komm. i Skellefteå 26 sept. 1840, tilltr. 1 maj 1841. Han utnämndes till khde i Vilhelmina 1 sept. 1847 med tillträde 1 maj 1848. I minnes-teckningen öfver honom vid prästmötet 1877 framhålles hans glada lynne, vänlighet, gästfrihet och gifmildhet mot församlingens fattiga fjällbor. Varm nykterhetsvän fick han uppbara mycken ovilja för sin nitälskan att stäfja oordningar vid bröllop och andra tillfällen. I början af sin ämbets-tid angreps han af några vedersakare bland sina ämbetsbröder, som önskat

att pastoratet tillfallit en i intet afseende dugligare prästman, men han fördrog det med tålmod, »om ock hans eldiga lynne i pröfningarnas hetta kunde brusa öfver». (Minnestal vid prästmötet i Hsand 1877.) Afled 18 aug. 1873, öfver 76 år gammal, och efterträddes af sin svåger.

Gift m. *Brita Erika Lindahl*, dotter till prosten Olof Lindahl i Åsele.

Barn: *Johan Olof*, d. 17/5 1829 i Åsele; *Magnus August*, f. 28/5 1830, d. 25/11 s. å.; *Axel*, sjökapt. bosatt i Bergsbyn i Skellefteå; *Hilda Charlotta*, f. 18/10 1832, g. m. khden i Bygdeå Hans Gustaf Westerlund; *Erica Albertina*, f. 8/3 1835 i Lycksele, g. 1857 m. kommiss. landtmät. Oscar Aron Sollén, bosatt på Teg, Umeå, sedan i Klintsjön, Bygdeå; *Olivia Ottiliana*, f. 15/9 1836, g. m. A. O. Sollén, d. 1/10 1870 i Vilhelmina; *Christina Elisabeth*, g. m. länsman Per Anton Hellgren i Vilhelmina; *Maria Carolina*, g. m. länsman Jos. Nerpin.

4. **Olof Lindahl j:r** (1875-98), f. 20 nov. 1811 i Vilhelmina, son till khden härst. Olof Lindahl, sist prost i Åsele. Intogs i Hsands gymnasium 1829 stud. i Upsala ht. 1832, afl. fullständig stud.-ex. 14 juni 1834, prästv. i Hsand 29 maj 1836 till past. adj. i Sorsele, förordn. till past. adj. i Jockmock 11 juli 1838, i Åsele 17 mars 1841, där v. pastor 2 mars 1842-1 maj 1854, åter adj. därst., tillika 2 dec. 1857 förordn. att biträda pastor i Dorotea, d:o att biträda pastor i Vilhelmina med resor till fjällkapellen; befullm. kapellpredikant i Malå nov. 1862, visitorator och kontr. prost i Södra lappmarkens kontrakt från och med 1865. Befullm. khde i Vilhelmina 4 jan. 1874, tilltr. 1 maj 1875. Tjänstledig från juli 1883, då han fick efterträdaren till vice pastor. Landstingsman åren 1867-69. På uppdrag af Kgl. Vet. akademien granskade han språket i lappska almanackan. Det mera sällsynta fallet, att en kapellpredikant innehar ordinarie kontraktsprosts ställning, tyder på kraft och dugande egenskaper hos dess innehafvare. Han var kanske den väldigaste björnjägaren på sin tid och hälsades allmänt med vedernamnet »Björn-Olle». Afled 12 apr. 1898.

G. 9/3 1842 i Åsele m. *Erika Catharina Bernhardina Rehn*, f. 26/8 1819, dotter af kommissionslandtmät. Erik Samuel Rehn och Brita Helena Nygren. Prostinan Lindahl afled i Lits prästgård 20/6 1916, 96 år gammal.

Barn födda i Åsele: *Carl Theodor*, f. 11/1 1843, fil. kand., läroverksadjunkt i Sundsvall, drätselkammarens sekreterare, RVO, d. 16/6 1926; *Selma Aurora*, f. 14/1 1845, g. m. disponenten Ole Dahl, d. 18/5 1892 i Bjästa, Ångermanl.; *Erik Olof*, f. 18/10 1846, jordbrukare och handlande i Stensele, d. 1899; *Ernst Albin*, f. 16/12 1848, afl. maturitetsex. i Umeå 1871, d. 31/3 1879; *Ida Kristina*, f. 8/2 1851, g. 1885 m. khden i Lit Seth Nikolaus Sundelin i hans 1. gifte, d. 8/6 1918; *Bernhard Viktor Emanuel*, f. 1/7 1857, förste kassör i Sundsvalls ensk. bank 1892; *Rudolf*, f. 16/3 1858, v. länsman, kontorsskrifvare i Vilhelmina; *August Bethuel*, f. 16/3 1858, tvill., guldsmed i Örnsköldsvik, d. 17/11 1904.

5. **Lars Dahlstedt** (1900-15), f. 28 dec. 1855 i Äppelbo, Västerås stift. Föräldrar: bonden Per Larsson och Sara Lisa Eriksdotter. Efter studier i Fjellstedtska skolan och mogenhetsex. i Upsala ingick han som student i Värmlands nation ht. 1881. Med befrielse från akademiska examina prästv. 10 maj 1883 i Hsand för tjänstgöring i stiftets lappmarksförsamlingar; v. pastor i Vilhelmina 1 juli s. å., erhöll tillstånd 15 mars 1895 att utan styrkt kunskap i lappska språket söka prästerliga beställningar i sådana församlingar i lappmarken, där lappska ej förekommer vid gudstjänsten eller eljest vid prästerliga förrättningar, samt utn. ss. 4:de profpredikant till khde i Vilhelmina 9 juni 1899 med tillträde 1 maj 1900. Var ledamot af riksdagens 2:dra kammare 1892-1901. Under denna tid verkade han för kännedomen om Lappland och dess folk genom föredrag, hållna såväl i Sthm som Upsala. Ledamot af Västerbottens landsting sedan år 1892; af K. Maj:t 1 apr. 1895 förordnad att vara ledamot i en kommitté för afgifvande af förslag om revision af gällande lagbestämmelser angående de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige och angående renmärken. Genom skogs- och hemmansköp förvärfvade han sig en rätt anseelig förmögenhet. Afled 13 okt. 1915.

G. 13/6 1883 m. *Maria Charlotta (Lotten) Forsslund*, f. i Skuttunge, Upsala län 5/2 1860, dotter till hemmansägaren Matias Forsslund och Anna Brita Andersson.

Barn: *Justus Emanuel Laurentius*, f. 29/3 1884, d. 6/1 1886 i Vilhelmina; *Helge Natanael Krystomus*, f. 29/8 1885, med. lic., öfverläkare vid Österåsens sanatorium; *Anna Charlotta Elisabeth*, f. 6/1 1889, g. 6/9 1911 m. jägmästaren Erik Mattias Törngren, Ragunda; *Elsa Maria Ingeborg*, f. 4/9 1901.